

POSTANOWIENIE

Dnia 14 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z wniosku R.C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 lipca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 lipca 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację odwołującego się R.C. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 14 października 2015 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołujący się zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna) w związku z art. 22 § 1¹ i 1² k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że praca ubezpieczonego w fermie lisów w okresie od 1 lipca 1972 r. do 31 grudnia 1973 r. była wyłączeniem „pomocą doraźną” oraz „pracą

dorywczą” i jako taka nie jest okresem nieskładkowym, który uprawnia do wcześniejszej emerytury; 2/ art. 10 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 184 ust. 1 pkt 2, art. 27 ust. 1 pkt 2 i art. 7 ustawy emerytalnej, przez ich niewłaściwe zastosowanie i zaakceptowanie stanowiska Sądów obu instancji co do tego, że wnioskodawca nie wykazał 25 lat stażu ubezpieczeniowego; 3/ art. 22 § 1 k.p., przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że miejsce i czas pracy stanowią istotne elementy stosunku pracy a świadczenie przez ubezpieczonego, za wynagrodzeniem, na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, pracy polegającej między innymi na przepisywaniu dokumentów, dostarczaniu pism czy pracach przy obejściu, nie stanowi stosunku pracy w rozumieniu tego przepisu; 4/ art. 22 § 1¹ i 1² k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że w odniesieniu do pracy świadczonej w okresie od 1 lipca 1972 r. do 31 grudnia 1973 r. przepis ten nie powinien mieć zastosowania, a ocena, czy ubezpieczony był zatrudniony, powinna być dokonywana w oparciu o art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy; 5/ art. XIII § 1, art. III § 1 i art. IV § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks pracy w związku z art. 22 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie w odniesieniu do zatrudnienia ubezpieczonego na fermie lisów w R..

Odwołujący się wniośł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, „przez przyznanie ubezpieczonemu od dnia 1 stycznia 1999 r. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych”, względnie uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na istotne zagadnienie prawne, wskazując na potrzebę rozstrzygnięcia, czym jest okres nieskładkowy na tle ustawy emerytalnej, a w szczególności, czy art. 7 tej ustawy zawiera zamknięty katalog aktywności podlegającej doliczeniu do stażu ubezpieczeniowego oraz czy w niniejszej sprawie, przy występowaniu konstytutywnych elementów stosunku pracy, możliwe jest zakwalifikowanie tego rodzaju czynności jako niebędących zatrudnieniem, w okresie nieskładkowym, w

rozumieniu tej ustawy. Zdaniem skarżącego, rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia konieczne jest także na tle art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej, umożliwiającej doliczenie do stażu ubezpieczeniowego okresów uzupełniających.

W ocenie skarżącego, skarga kasacyjna jest również oczywiście uzasadniona, gdyż „obowiązujące regulacje prawa pracy, w tym konwencje MPO” do wszelkich zjawisk polegających na świadczeniu pracy, za wynagrodzeniem, na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, nakazują stosowanie Kodeksu pracy. Na tej też podstawie powinien zostać oceniony charakter zatrudnienia ubezpieczonego w spornym okresie. Tymczasem Sady obu instancji dokonały tej oceny na podstawie przepisów obowiązujących w 1958 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek

przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/8, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest

wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, przez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Co do przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK

317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżący nie wykazał istnienia żadnej z powołanych przesłanek przedsądu.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruuujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też postanowienie Sądu Najwyższego z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Tymczasem sformułowane we wniosku zagadnienie prawne zostało już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2016 r., II UK 468/15 (LEX nr 2202498), stwierdzono, że stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy emerytalnej, przez okresy składkowe rozumie się jedynie okresy, o których mowa w art. 6 tej ustawy, a przez okresy nieskładkowe - wyłącznie okresy wymienione w art. 7. Katalog okresów składkowych i nieskładkowych zawarty w obu powołanych przepisach (art. 6 i art. 7 ustawy) ma przy tym charakter zamknięty. Ze względu na redakcję art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, zaliczenie danego okresu do okresów składkowych bądź nieskładkowych wymaga jednoznacznego umieszczenia go w katalogu tych okresów, brak jest argumentów przemawiających za możliwością domniemywania, że dany okres ma charakter składkowy bądź nieskładkowy (wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II UK 319/14, LEX nr 1813479 i z dnia 8 marca 2016 r., II UK 98/15, OSNP 2017 nr 10, poz. 133). Natomiast podnoszona przez skarżącego kwestia uzupełniania wymaganego stażu ubezpieczeniowego okresami prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w takim gospodarstwie została uregulowana odrębnie w art. 10 ustawy o emerytalnej, a przepis ten doczekał się szerokiej wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych.

Chybiona jest też teza o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania autor skargi nie wskazał przepisów, na których rażące naruszenie przez Sąd Apelacyjny się powołuje, wskazując jedynie ogólnie na „obowiązujące regulacje prawa pracy, w tym konwencje MPO”. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., III UK 10/11, LEX nr 1124105). Stawiając tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący nie przedstawił żadnego wywodu prawnego, wyjaśniającego, na czym polega kwalifikowane naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów materialnoprawnych lub procesowych, które doprowadziło do wydania oczywiście niesłusznego wyroku. Argumentów za istnieniem teże przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest to jednak rolą Sądu Najwyższego na etapie badania kryteriów przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Ponadto wywody skarżącego stanowią polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi, co, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., uchyla się spod kontroli kasacyjnej. W sprawie sporny pozostawał jedynie fakt spełnienia przez ubezpieczonego przesłanki co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym zeznań świadków, dokonano ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, którymi Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Według tych ustaleń, wnioskodawca w spornym okresie nie świadczył pracy na fermie lisów w ramach pracowniczego

zatrudnienia. Sąd drugiej instancji, wbrew twierdzeniom skarżącego, nie uznał też jego doraźnej pomocy zwyczajowo świadczonej przez dzieci w gospodarstwie rolnym rodziców za pracę w tym gospodarstwie w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej (uzasadnienie wyroku s. 11).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

as